

A harckészültség-mozgósítás, valamint a háborús ellátás ruházati biztosításának alapvető összefüggései

Ujvári Mibály őrnagy

I. rész

A ruházati biztosítás általános rendje

A szocializmust építő országok fegyveres erőinek alapvető feladata a szocialista haza, a szocialista társadalmi rend és elért eredményeinek védelme. A fegyveres erők folyamatos erősítése és fejlesztése a szocialista építőmunka objektív törvényszerűsége, amely a társadalmi fejlődés szükségszerűségéből, a két világrendszer közötti kibékíthetetlen ellentéteiből, az osztályharc sajátosságaiból fakad. Az állandó fejlesztés követelménye a fegyveres erők tevékenységének minden területére, így az anyagi biztosításra is érvényes.

A hadtörténelem tényei, a hadművészet története egyértelműen igazolják azt a törvényszerűséget, melynek értelmében a reguláris fegyveres erők minden tevékenységét, hadrafoghatóságát, harcértékét az anyagi biztosítástól való függőség jellemezte. Az állam funkcióin belül az eszköz szerepét betöltő fegyveres erő csak úgy képes a feladatát rendeltetésének megfelelően ellátni, ha békeidőszakban, de különösen háború idején rendelkezik a szükséges anyagi bázissal. A korszerű háború minden eddiginél nagyobb volumenű anyagfelhasználással jár, ezért az anyagi biztosítás és részterületeinek – így a ruházati biztosításnak – a megszerzése, a módszerek kimunkálása egyre nagyobb jelentőséggel bír.

A ruházati biztosítás a hadműveletek minden oldalú biztosításának, így a hadtápbiztosításnak is részét képezi. Bár az anyagfelhasználás volumenében, gyakoriságában nem tartozik a hadtápbiztosítás legalapvetőbb ágazatai közé, jelentősége egyre fokozódik. A tömegpusztító fegyverek megjelenése óta a változás abban jut kifejezésre, hogy a hagyományos szükségletek kielégítése mellett új igények is jelentkeztek, amelyek elsősorban az ellenséges csapások következményei felszámolásában (mentésítés, egészségügyi intézmények szükségleteinek biztosítása) játszanak fontos szerepet. A ruházat szerepe a fegyveres harc megvívásában az ember, a katona megóvásához kapcsolódik. A ruhanemű feladata, hogy teljesen vagy részben védje a katonát a külső hatások (hideg, csapadék, szél, tűz, sugárzás, vegyi, biológiai anyagok stb.) ellen. Az ártalmas hatások skálája egyre bővül, ezért a ruházattal szemben támasztott követelmények is állandóan emelkednek.

1. A ruházati biztosítás feladatai és előkészítésének követelményei

A ruházati biztosítás feladata a követelményeknek megfelelő ruházati anyagkészletek létrehozása, különböző szinteken történő raktározása, a felhasználási területekre történő időbeni eljuttatása és megóvása. A ruházati biztosítás egy folyamat, amelyben szakmai tevékenységek sorozata valósul meg és eredményeként lehetővé válik, hogy a harctevékenységek megvívásához szükséges készletek az előírt (szükséges) összetételben, mennyiségben, minőségben, méretben, a meghatározott helyen és időben rendelkezésre álljanak.

A ruházati biztosítás megszervezését, a készletek megalakítását és decentralizált felhalmozását már az ÁHKSZ időszakában el kell végezni. A szükségletek kielégítése a háború kezdetén csak az előre megalakított tartalékokból lehetséges. Ezért az előkészítő időszakban a következő tevékenységek elvégzése elengedhetetlenül szükséges:

- iparmozgósítás megszervezése,
- a ruházati szolgálat vezetési rendjének kialakítása,
- az „M” és a háborús szükségletek megtervezése,
- a központi készlet, a hadműveleti, harcászati mozgókészletek és alkalmazási készletek megalakítása,
- tartalékosok beöltöztetése,
- a ruházati anyagok tisztításának (mentesítésének) megszervezése,
- a háborús ellátás rendjére való áttérés előkészítése.

Az iparmozgósítás alatt – a gazdaságmozgósítás részeként – mindazon tevékenységeket értjük, melynek célja az ipar összes termelési, anyagi és szellemi erőforrásainak az ország védelmi, a Varsói Szerződésben vállalt kötelezettségek szolgálatába állítása.

Amennyiben a háború kitörését politikai feszültség időszaka előzi meg, kedvező körülmények alakulnak ki az iparmozgósítás végrehajtásához, nagy tömegű tartalékkészletek legyártásához és decentralizált felhalmozásához. A háború váratlan kitörése esetén bonyolult helyzet keletkezhet, mivel az ellenség várható csapásai következtében az ipari termékek folyamatos gyártása, szállítása az első időszakban csaknem lehetetlenné válik. A háború kezdeti időszakában szükséges igényeket ezért a különböző szintű tartalékok felhasználásával lehet kielégíteni, ezért a tartalékok szintje az ipar haditermelésre való átállásáig várhatóan csökkenni fog.

A ruházati szolgálat vezetése a hadsereg hierarchiájának megfelelően tagozatonként, a hadtápvezetés általános rendszerének részeként valósul meg. Magában foglalja a ruházati ellátás tervezését, a feladatok megszabását, a szolgálat szakállományának felkészítését, a tervezett feladatok végrehajtásának megszervezését, az érintett szolgálati ágakkal az együttműködés fenntartását. A ruházati szolgálat háborús vezetésének előkészítését az ezzel kapcsolatos feladatok begyakoroltatását már az ÁHKSZ időszakában szükséges elvégezni.

Az „M” és a háborús szükségletek tervezése alapvetően:

- az „M” és HKSZ szabályainak a kidolgozását és hatálybaléptetését,
- a HKSZ-i tervek elkészítését,
- a különböző tartalékok szintjének és lépcsőzésének meghatározását,
- a normákban előírt készletszintek folyamatos fenntartásának a szabályozását,

- a szolgálat háborús tevékenységének és működési elveinek rögzítését,
- a természetbeni ellátásra való áttérés rendjének meghatározását,
- az első hadműveletek ruházati biztosítási tervének kidolgozását jelenti.

A vázolt szabályozások és tervek kidolgozásának az a feladata, hogy az áttérés és a háborús tevékenység feladatai szervezeten kerüljenek végrehajtásra a szolgálat minden tagozatában.

A központi készlet, a hadművelleti tartalékok, harcászati mozgókészletek és alkalmazási készletek megalakításának, a tartalékos állomány beöltöztetésének az a célja, hogy a központi szinttől a felhasználóig, minden tagozatban rendelkezésre álljanak olyan nagyságrendű készletek, amelyek lehetővé teszik az áttérés és az első hadműveletek ruházati szükségletének zavartalan kielégítését. Emellett figyelmet kell fordítani a tisztítás-javítás feltételeinek a megteremtésére is.

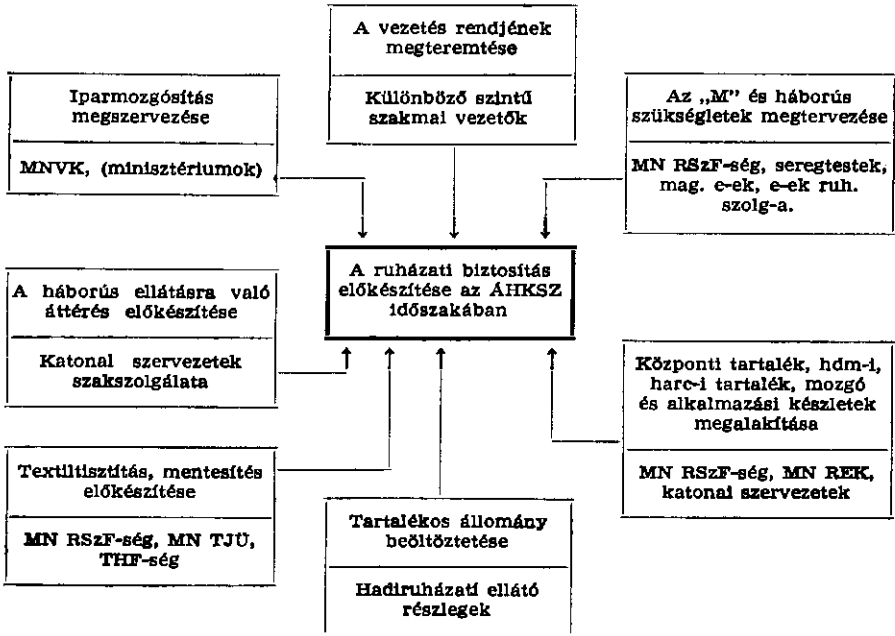
A ruházati anyagok tisztításának (mentesítésének) előkészítése alapvetően:

- az MN TJÜ háborús működésre való felkészítését;
- a tábori mosodák és a működtetéséhez biztosított állomány felkészítését;
- a polgári szolgáltató vállalatok igénybevételének megtervezését;
- a vegyivédelmi, egészségügyi szolgálattal és más szervekkel való együttműködés megszervezését;
- megfelelő technológia kidolgozását foglalja magába.

A ruházati ellátás – azon keresztül, hogy a kémiai és radiológiai hatásnak kitett állomány szennyezett ruházatának lecseréléséhez megfelelő készleteket, textiltisztító kapacitást szükséges képezni és fenntartani – ma már nemcsak a hadtápanyagi, hanem az egészségügyi és vegyivédelmi biztosításnak is szerves része. A hagyományos textiltisztításon kívül ez újszerű feladatként jelentkezik és szükségessé teszi a ruházati, egészségügyi és vegyivédelmi szolgálat együttműködését, valamint az alkalmazási elvek összehangolását.

A pénzgazdálkodási rendről a háborús ellátásra való áttérés előkészítése alapvetően a központi szabályozások kidolgozását, annak részlettervekre való lebontását és a szakállomány az irányú tevékenységének begyakoroltatását jelenti.

Az ÁHKSZ időszakában tehát mindazon tevékenységeket célszerű elvégezni, melyekkel elősegíthető az „M” és az első hadműveletek ruházati biztosításának zavartalan végrehajtása. Az előkészítési tevékenységet minden tagozatban kellő részletességgel – a HKSZ-i feladatokkal összhangban, annak részeként – kell megszervezni és végrehajtani. A feladatok elvégzésének elvi vázlatát az *1. számú ábra* tartalmazza.

2. A várható szükségletek felmérése, a mozgókészletek szintje és a szükségletek kielégítésének kapcsolata

a) A várható szükségletekről általában

Ruházati szükséglet alatt a létszám, az egyéb alapadatok és a hadinormák alapján meghatározott, illetve a fegyveres erők kiegészítésére behívott tartalékos hadkötelesek ellátásához, a személyi mentesítés végrehajtásához, a sebesültek, betegek ellátásához, a megrongálódott, elhasználódott, megsemmisült készletek pótlásához, a ruhacsere elvégzéséhez, a hadifoglyok ellátásához várhatóan szükséges ruházati cikkek mennyiségét értjük.

A tartalékok létrehozását, nagyságrendjét, lépcsőzését központi rendelkezések határozzák meg, amelyeknek alapja:

- a várható szükségletek;
- a népgazdaság teherbíró képessége;
- az ipar termelési kapacitása, a haditermelésre való átálláshoz és a felfutáshoz szükséges idő;
- a tartalékok szállítására rendelkezésre álló szállítótér kapacitása;
- a meglévő tárolótérek nagysága és elhelyezkedése;
- a béke és háborús ruházati ellátás rendszere;
- a koalíciós hadseregek közötti megállapodások és egyéb tényezők.

A várható szükségletek és a rendelkezésre álló mozgókészletek kapcsolatát a következő elvi vázlat jelöli:

1 Szükséglet =	Az adott tagozatban rendelkezésre álló készletek	→ egyensúlyi helyzet
2 Szükséglet <		→ a saját mozgókészlet egy része kerül csak felhasználásra
3 Szükséglet >		→ a saját mozgókészlet felhasználásán túl az előljáró tagozat beavatkozása szükséges

Az 1. és 2. esetben a felhasznált mozgókészlet feltöltése csak az igény kielégítését követően válik szükségessé. Ha a szükségletek előre tervezhetők – és a 3. változat szerinti helyzet kialakulása várható – a szükséges anyagok átcsoportosítására az előkészítés időszakában intézkedni kell.

b) a mozgókészletek, alkalmazási készletek szintjének meghatározása

A hadirendeltetésű készletek, ezen belül a mozgó- és alkalmazási készletek szintjét – a különböző tagozatok szerinti bontásban – az érvényben levő központi HKSZ-i és szakmai rendelkezések és hadinormák határozzák meg. A katonai szervezeteknek az előírt készletekkel már az ÁHKSZ időszakában rendelkezniük kell. Esetenként – raktárhiány miatt – a megalakítandó készleteket ún. „M” utalványon a központhadtáp raktáraiban tárolják.

A hadirendeltetésű ruházati készletek szintjének helyes meghatározása jelenleg több nehézségbe ütközik. Ez alapvetően abból adódik, hogy a szolgálatban – a természetes elhasználódással és a ruhacserével összefüggő szükségletek kivételével – nem állnak rendelkezésre olyan normák, melyek a várható igények meghatározásához megbízható kiindulópontot adnának. A mozgó- és alkalmazási készletek szintek meghatározását, az utánpótlás tervezését több, előre nem látható körülmény is befolyásolja. A ruházat, melynek „fogyását” a tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén alapvetően a mentesítési igények és a készletekben keletkezett veszteségek határozzák meg, nem tartozik azon anyagok közé, melyek biztosítása döntően befolyásolja a hadműveletek sikerét. Ezért a tagozatonként létrehozott tartalékok szintje – némi túlzással – többnyire a szállítási kapacitáshoz igazodik és nem annak alapján alakult ki, hogy mennyi egy hadművelet – esetleg rövidebb időszak – ruházati szükséglete. Ennek következtében nehezen ítéltető meg, hogy a tagozatonként létrehozott, rendelkezésre álló készletek – utánpótlás nélkül – mennyi ideig elegendőek a zavartalan ellátáshoz.

Az elrendelt és megalakított készletek csak egyik alapadatát jelentik a ruházati szükségletek biztosítási oldalának. A konkrét helyzetben minden hadművelet ruházati szükségletét külön is szükséges megtervezni és a készleteket – indokolt esetben – a tervezett szintre kell a számvetések alapján feltölteni.

A tartalékok szintjét tehát az alkalmazási elgondolásoknak, az ellátási alapkövetelményeknek megfelelően a katonai felső vezetés határozza meg. A jóváhagyott általános normatíva azonban csak az ÁHKSZ időszakában felhalmozásra kerülő tartalékok tervezésének irányadója. Emellett a megszervezés időszakában a szolgálatnak olyan számvetéseket kell készítenie, melyek lehetővé teszik, hogy az adott helyzet alapján megítélve a várható szükségleteket, előreláthatóan felkészüljön a hadműveletek, harctevékenységek ruházati biztosítására.

c) A hadirendeltetésű készletek csoportosítása és lépcsőzése

A hadirendeltetésű készletek csoportosítására több lehetőség is kínálkozik. A téma vizsgálata szempontjából azonban csak azokat a területeket célszerű figyelembe venni, amelyek a legfontosabb összefüggéseket segítenek megvilágítani. Így a csoportosítás alapján:

1. A készletek tagozatok szerinti, szintenkénti elhelyezkedése, illetve
2. a készleteket jellemző anyagscsoport szerinti bontás vehető figyelembe.

A hadirendeltetésű ruházati készleteket az 1. csoportosítás alapján

- hadirendeltetésű tartalékok és a
- személyi állomány ruházata képezi.

Ez a csoportosítás magában foglalja egyrészt a különböző tagozatokban megalkotott, raktározott tartalékkészleteket, másrészt a béke- és a tartalékos állomány közvetlen hadiruházati ellátottságát is.

c.1. Hadirendeltetésű ruházati tartalékok

A hadirendeltetésű tartalékok jelentős részét a központi tartalékkészletek képezik, melyek a központi és területi raktárak, a Tábori Hadtáp MB ruházati raktár, valamint az MN Ruházati Ellátó Központ alárendeltségében működő hadiruházati ellátó szervezetek tartalékkészletéből állnak.

c.1.1. A központi tartalék rendeltetése, hogy az ipar haditermelésre való átállásáig biztosítsa a fegyveres erők kiegészítésére behívottak ellátását, illetve a hadműveleti, harcászati mozgó- és alkalmazási készletekben keletkezett veszteségek, valamint az elhasznált készletek pótlását. Nagyságrendjét a tartalékképző katonai szervezetek állományának létszáma, a veszteségek, az elhasznált készletek pótlásának volumene és üteme, továbbá a hátszági és tábori kórházak szükségletei határozzák meg. A központi tartalékot az MN várható negyedévi szükségleteinek megfelelő mennyiségben alakítják meg.

A Tábori Hadtápban (TMB-nál) létrehozott ruházati készletek rendeltetése az elvonuló szárazföldi csapatok ruházati szükségleteinek folyamatos utánpótlása, esetenként a TEB feltöltése.

MN REK alárendeltségében levő hadiruházati ellátó részlegek rendeltetése, hogy a megalakított készletekből folyamatosan végezzék a hadkiegészítési és TV parancsnokságok által kiírt tartalékos hadkötelesek hadiruházattal való ellátását, az elhasználódott cikkek cseréjét és frissítését.

c.1.2. A hadműveleti, harcászati tartalékkészlet

- A HDS ruházati tartalékot, a HDS közvetlen vegyivédelmi, egészségügyi, műszaki magasabbegységek, egységek, önálló alegységek alkalmazási és kiegészítő készletét,

- a magasabbegységek, egységek mozgókészletét foglalja magában.

A hadműveleti, harcászati tartalékkészletek rendeltetése, hogy biztosítsa a személyi mentetéshez, a csapattagozatban kiürítésre kerülő sérültek, betegek ellátásához, az állomány megrongálódott (elvesztett) ruházati cikkeinek pótlásához szükséges anyagmennyiségeket ellátási tagozatonként, a várható igény helye és ideje szerint lépcsőzve.

c.2. A személyi állomány ruházata körébe soroljuk a

c.2.1. „B” állomány részére kiadott „B” komplettből az „M” komplettbe tartozó ruházati cikkeket és a

c.2.2. tartalékos állomány részére kiadott hadiruházati komplektestek.

Az „M” komplettből egy rend fehérnemű a személyi állomány közvetlen tartaléka. A hadiruházatot mindig olyan minőségi szinten kell tartani, hogy magasabb harcckészültségi fokozat elrendelése után az állomány ellátására az első időszakban ne kelljen a tartalékkészleteket igénybe venni. Ezt segíti elő az a tény, hogy a békegazdálkodás jelenlegi rendszerében megalakított csapatkészletek mennyisége és minősége a beszűkülő központi ellátás mellett is biztosítja az „M” és HKSZ-i feladatok végrehajtását.

d) A központi tartalékok megoszlása földrajzi elhelyezkedés és felhasználók szerint

A központi tartalékok lépcsőzése és földrajzi elhelyezkedésének helyes meghatározása jelentősen elősegítheti vagy hátráltathatja – elsősorban az első hadműveletek időszakában – a ruházati ellátás gyors és rugalmas végrehajtását.

A jelenlegi készletképzési elvek szerint a tartalékok zöme a közvetlen felhasználóknál (katona, egység, raktár), illetve a központi tárintézetekben van. A közbeeső tagozatokban (HDS, hadosztály stb.) levő tartalékok, a mozgó- és az alkalmazási készletek szintje, mennyisége viszonylag alacsony. Ez elsősorban a már említett korlátozott szállítótér-kapacitással függ össze. A kialakult helyzetet figyelembe kell venni az ellátási, után- és hátraszállítási rendszer megszervezésekor.

A magasabbegységek és a seregtestek mozgókészlete az egy időben jelentkező veszteségek pótlását és a mentesítési igények kielégítését nem teszik lehetővé, ezért jelentős anyag átcsoportosításokkal is számolni kell. A harcoló egységek nagy szélességben és mélységben történő elhelyezkedése, az irányokba való alkalmazás megnehezíti a készletek átcsoportosítását, a göcszerűen jelentkező, viszonylag magas mentesítési és a veszteség pótlását szolgáló stb. szükségletek kielégítését. Ilyen esetekben a seregtestnek, gyakran a központhadtápnak kell beavatkoznia a tartalékkészletek gyors utánszállításával.

Az egészségügyi és vegyvédelmi egységek, alegységek alkalmazási készleteinek megalakítása alapvetően a mentesítő kapacitáshoz, illetve az áteresztő képességhez igazodik. Amennyiben a technikai és más feltételek fejlődése nagyobb kapacitást hoz létre, akkor a ruházati alkalmazási készleteket is arányosan célszerű megnövelni.

A háborús ruházati ellátás – a szükségletek felmerülésének helyét, idejét tekintve – jelentősen eltér az általános anyagellátás rendjétől. A tömeges igény a hátszországban a behívási, kiképzési körzetekben (tartalékképző bázisoknál) várható. Ezért a központi tartalékokat földrajzilag úgy célszerű elhelyezni, hogy azok biztonságosak a felszerelésre kerülő tartalékos állomány beöltöztetését, valamint az elvonuló és hátszországban tevékenykedő csapatok készleteinek gyors feltöltését. A jelenlegi területi elhelyezkedés (Dunántúl, Duna-Tiszta köze, Tiszántúl) ezt az igényt alapvetően kielégíti.

A hadirendeltetésű készletek csoportosításának és lépcsőzésének elvi felépítését a 2. számú ábra tartalmazza.

e) Következtetések, javaslatok

Az elvonuló csapatok egység szintű ruházati mozgókészletei – mivel a személyi veszteségek pótlása ruházatilag felszerelt állománnyal történik – csak a kisebb mennyiséget igénylő szükségletek kielégítésére szolgálnak. A mentesítés ruházati

szükségleteinek biztosításához alapvetően a magasabbegységektől felfelé célszerű megfelelő készleteket képezni, a mentesítés technikai és szervezeti feltételeivel összhangban.

A hadosztályok jelenlegi készletei – az esetek zömében – nem teszik lehetővé az egyszeri beavatkozást sem. Célszerű lenne, hogy minden magasabbegység rendelkezzen olyan mennyiségű mozgókészlettel, amely egy-egy egység mentesítési szükségleteire – az egység és mentesítő szakegység tartalékaival együtt – fedezetet nyújt, a seregtest mozgókészlete pedig az alárendelt magasabbegységek tartalékainak pótlását biztosítja egy hadművelet alatt. Ennek érdekében a magasabbegységek és seregtestek jelenlegi mozgókészletét 100%-kal célszerű lenne megnövelni, illetve a szállítóteret ehhez biztosítani.

A szállítótér jelenlegi és javasolt adatai

Megnevezés	jelenleg kell		javasolt	
	tgk.	pótkocsi	tgk.	pótkocsi
TH-nál	18	9	36	18
Seregtestnél	12	6	24	12
Magasabbegységénél	2	1	4	2

Az elvonuló szárazföldi csapatokat figyelembe véve a javasolt fejlesztés anyagi konzekvenciái a következők:

magasabbegységénél:

500 klt. felsőruházat, fehérnemű, lábbeli és

150 klt. felszerelés;

elvonuló szárazföldi hadseregnél:

3000 klt. felsőruházat, fehérnemű, lábbeli és

300 klt. felszerelés;

TH-nál:

4500 klt. felsőruházat, fehérnemű, lábbeli és

450 klt. felszerelés.

A tartalékképzés javasolt elvei új, az eddigiektől eltérő rendszabályok bevezetését nem igénylik.